

ČESKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudců Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a Milana Hulmáka o ústavní stížnosti stěžovatele **M. V.**, zastoupeného Mgr. Michalem Dlabolou, advokátem, sídlem U Studánky 250/3, Praha 7 – Holešovice, proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2024 č. j. 25 Cdo 3542/2023-309, za účasti **Nejvyššího soudu**, jako účastníka řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku s tvrzením, že jím Nejvyšší soud zasáhl do jeho „ústavně zaručeného základního práva na ochranu tělesné integrity, nepřiznal-li mu nárok na náhradu nezbytných nákladů spojených s péčí o jeho zahradu“.

2. Z ústavní stížnosti, jejích příloh a vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále jen „obvodní soud“) sp. zn 11 C 1/2021 se podává, že stěžovatel a jeho dva synové se domáhali po České kanceláři pojistitelů specifikovaných plnění z garančního fondu podle § 24 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti za škodu), kromě jiného zaplacení částky 850 219 Kč s příslušenstvím

představující náhradu nákladů péče jeho synů o zahradu v období od října 2016 do prosince 2018, kterou nemohl zajistit v důsledku ublížení na zdraví utrpeného v souvislosti s dopravní nehodou. Podle stěžovatele šlo o náklady péče o jeho domácnost, jako poškozeného, podle § 2960 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Obvodní soud rozsudkem ze dne 3. 12. 2020 č. j. 11 C 23/2019-225 (XI. výrok) vyloučil věc k samostatnému projednání. Po zpracování znaleckého posudku stěžovatel vzal žalobu částečně zpět a domáhal se zaplacení částky 490 000 Kč s příslušenstvím. Rozsudkem ze dne 24. 11. 2022 č. j. 11 C 1/2021-239 obvodní soud žalobě co do částky 310 000 Kč s příslušenstvím vyhověl (I. výrok), co do částky 180 000 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl (II. výrok) a rozhodl o nákladech řízení (III., IV. a V. výrok). Obvodní soud dovodil, že péče o zahradu tvořila širší domácnost stěžovatele, kterou po jeho dopravní nehodě byli nuceni výhradně vykonávat jeho synové, jejich práce byla oceněna za nepromlčené období částkou 380 000 Kč, kterou obvodní soud snížil o 20% s přihlédnutím ke směrným cenám a cenám skutečně požadovaným za specifikované práce.

3. Proti rozsudku obvodního soudu podal stěžovatel (proti výrokům o nákladech řízení) i vedlejší účastnice (proti I. výroku a akcesorickým výrokům o nákladech řízení) odvolání. Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) shledal, že odvolání vedlejší účastnice je důvodné, odvolání stěžovatele nikoliv, a proto rozsudkem ze dne 7. 6. 2023 č. j. 21 Co 64/2023-281 změnil I. výrok rozsudku obvodního soudu a žalobu zamítl (I. výrok) a rozhodl o nákladech řízení (II. a III. výrok). Městský soud vyšel ze stěžovatelových tvrzení o účelně vynaložených nákladech synů, kteří pečovali o zahradu stěžovatele ve svém volném čase namísto něj, ale neztotožnil se s výkladem pojmu domácnost provedeným obvodním soudem. S odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2020 sp. zn. 25 Cdo 3838/2018 vyslovil názor, že do pojmu domácnost, který je použit v § 2960 občanského zákoníku, spadají pouze ty činnosti, jež se pojí prakticky s každou domácností tak, aby v ní bylo možno vést důstojný život, tedy běžné úkony sebeobsluhy a dále zařizování běžného chodu domácnosti, nikoli však údržbu zahrady, jež není pravidelnou složkou domácnosti. Dále městský soud konstatoval, že šlo o koníček stěžovatele, že dosud nikdy nebyl výklad judikatury tak široký, aby náklady na péči o zahradu byly součástí nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o domácnost poškozeného, a uzavřel, že ve stěžovatelově věci zahrada nemohla tvořit domácnost ve smyslu § 2960 občanského zákoníku (bod 20. odůvodnění).

4. Proti rozsudku městského soudu podal stěžovatel dovolání, jehož přípustnost vymezil právní otázkou, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda lze pod pojmem péče o domácnost poškozeného podle § 2960 občanského zákoníku rozumět i péči o jeho zahradu. Stěžovatel byl přesvědčen, že relevantní mají být poměry konkrétní postižené rodiny, nikoli každé či průměrné rodiny. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele napadeným rozsudkem zamítl (I. výrok) a rozhodl o náhradě nákladů dovolacího řízení (II. výrok). V odůvodnění se ztotožnil s posouzením městského soudu v tom, že výklad § 2960 občanského zákoníku, který zaujal obvodní soud, příliš rozšiřuje pojem péče o domácnost, neboť do něj spadají pouze ty činnosti, které se pojí prakticky s každou domácností tak, aby v ní bylo možno vést důstojný život. Tento závěr doplnil tím, že je potřeba uvažovat o běžné domácnosti a úkonech souvisejících s běžným chodem domácnosti, jak by je vynaložil průměrný poškozený. Nejvyšší soud také zdůraznil, že jestliže by měla být všechna omezení v životě poškozeného kompenzována

podřazením pod pojem péče o domácnost, stíral by se rozdíl mezi majetkovou a nemajetkovou újmou a mohlo by to vést k duplicitnímu odškodňování téže újmy, k nadměrnému zatěžování škůdců nepředvídatelnými povinnostmi k náhradě a k neekonomickému vynakládání prostředků pojišťovnami. Náhradu za péči o zahradu, kterou vykonával poškozený jako osobní zálibu a nyní ji vykonávají jiní příslušníci rodiny, nelze požadovat v rámci nároku na náhradu nákladů péče o domácnost poškozeného. Podle Nejvyššího soudu nesplňuje riziko zpustnutí rekreační zahrady stěžovatele kritérium nákladů účelně vynaložených pro jeho důstojný život. Tímto konstatováním Nejvyšší soud nehodlal bagatelizovat újmu stěžovatele, který se nemůže plně věnovat své hlavní volnočasové aktivitě a jemuž zmaření celoživotního úsilí přineslo další nepříjemnosti a zklamání, a upozornil, že takové útrapy jsou odčítány náhradou za ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel se domnívá, že je správné interpretovat § 2960 občanského zákoníku širěji, jak to učinil obvodní soud ve svém rozhodnutí. Podle názoru stěžovatele by tak nebylo spravedlivé, aby náklady péče o zahradu poškozeného šly k jeho vlastní tíži, byť to nebyl on, kdo k jejich vynaložení zavdal primární podnět, nýbrž škůdce, který poškozeného připravil o zdraví a o možnost dále se sám starat o svůj majetek.

6. Z pohledu stěžovatele by měly být při náhradě újmy na zdraví brány na zřetel primárně oprávněné právní zájmy poškozených (a jejich právo na ochranu tělesné integrity narušené protiprávním jednáním škůdců) před právními zájmy škůdců. Relevantní by měly být poměry domácnosti, které jsou dány v konkrétní postižené rodině, a nikoliv poměry běžné domácnosti, které jsou dány v průměrné rodině, a dále že poměry jeho domácnosti nijak dramaticky nevybočují z poměrů běžné či průměrné domácnosti.

7. Stěžovatel se domnívá, že měl-li by mít poškozený, který určitou činnost v domácnosti dříve vykonával s nechutí, právo na náhradu nákladů spojených s tím, že z důvodu újmy na jeho zdraví musí místo něho tuto činnost vykonávat třetí osoba, zatímco poškozený, který tuto činnost dříve vykonával s chutí, by právo na náhradu nákladů spojených s tím, že z důvodu újmy na jeho zdraví musí místo něho tuto činnost vykonávat třetí osoba, mít neměl, by vedlo k neodůvodnitelné diferenciaci poškozených a k nerovnosti v jejich právech na náhradu újmy na zdraví. Podle názoru stěžovatele by proto oba tito poškození měli mít shodné právo na náhradu své újmy v podobě vícenákladů spojených s nezbytným „náhradním“ výkonem této činnosti.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byl vydán napadený rozsudek. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Ústavní stížnost je

přípustná, neboť stěžovatel před jejím podáním vyčerpal veškeré zákonné procesní prostředky ochrany svých práv (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

IV.

Vyjádření účastníka řízení

9. Soudce zpravodaj vyzval Nejvyšší soud a Českou kancelář pojistitelů, která vystupovala v řízení před obecnými soudy v pozici žalované, k vyjádření se k ústavní stížnosti.

10. Nejvyšší soud připomenul, že své závěry vyložil v odůvodnění napadeného rozsudku a odkázal na ně. Je přesvědčen, že se pohyboval v mezích přípustné úvahy při výkladu podústavního práva a že tímto výkladem nezasáhl do stěžovatelových ústavních práv. K tomu dodal, že zákonem použitý požadavek účelnosti naznačuje, že náhrada nákladů spojených s péčí o domácnost nemůže být neomezená, má své limity, kterou jsou obecné soudy oprávněny vymezit svou judikaturou, což se v daném případě stalo. Okolnost, že stěžovatel s tímto vymezením nesouhlasí, nezakládá důvodnost ústavní stížnosti. Nejvyšší soud proto navrhl, aby Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou, popřípadě ji jako nedůvodnou zamítl.

11. Česká kancelář pojistitelů na výzvu k vyjádření nereagovala, proto nastoupila v souladu s poučením domněnka, že se postavení vedlejší účastnice vzdala, a tudíž s ní Ústavní soud dále nejednal.

12. Vyjádření Nejvyššího soudu zaslal Ústavní soud stěžovateli na vědomí a k případné replice.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud připomíná, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že na základě čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Ústavní soud není součástí soustavy soudů, není povolán k instančnímu přezkumu rozhodnutí obecných soudů, neboť jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu, zda v řízení nebo rozhodnutím v něm vydaným nebylo zasaženo do ústavně zaručených práv stěžovatelů a zda je lze jako celek pokládat za řádně vedené.

14. Podle zjištění Ústavního soudu posoudil Nejvyšší soud stěžovatelovo dovolání v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, konstatoval-li, že je dovolání přípustné pro řešení otázky rozsahu nákladů na péči o domácnost poškozeného podle § 2960 občanského zákoníku, jež dosud nebyla v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu v dovoláním vymezených souvislostech vyřešena, avšak neshledal ho důvodným. Ústavně konformním způsobem Nejvyšší soud objasnil obsah účelně vynaložených nákladů spojených s péčí o poškozeného a jeho domácnost (viz bod 12. a násl. odůvodnění napadeného rozsudku),

včetně odkazů na relevantní judikaturu (např. na rozsudek sp. zn. 25 Cdo 3838/2018, na který odkázal i městský soud) a doktrinální závěry (Vojtek, P. in Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1122, bod 6., Bezouška, P. in Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055 – 3014).* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014s. 1725, marg. č. 13, Doležal, T., Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894 – 3081.* Praha: Leges, 2018 s. 1040, marg. č. 32 a další).

15. Ústavní soud v posuzované věci nezjistil žádné kvalifikované pochybení, jež by bylo způsobilé zapříčinit tvrzené porušení práv stěžovatele a vyvolat v této věci ústavně relevantní otázky. V závěrech Nejvyššího soudu, ale ani v závěrech městského soudu, nejsou podle Ústavního soudu znaky libovůle, překvapivosti nebo nepředvídatelnosti, či přílišný formalistický postup. Je zřejmé, že obecné soudy se stěžovatelovou věcí řádně zabývaly, při rozhodování vyšly z dostatečně provedeného dokazování, na věc aplikovaly příslušné právní předpisy, jakož i relevantní judikaturu vztahující se k uplatněnému nároku na náhradu vynaložených nákladů. Proto není dán žádný důvod pro případný kasační zásah Ústavního soudu.

VI. Závěr

16. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem Ústavní soud neshledal porušení základních práv stěžovatele, a proto jeho ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl. Takto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků, neboť měl za to, že od něho nelze očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 3. září 2025

Zdeněk Kühn
předseda senátu

Odlišné stanovisko soudce Milana Hulmáka k nálezu sp. zn. IV. ÚS 1623/24

1. Podle § 22 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, uplatňuji odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu, neboť jsem přesvědčen, že ústavní stížnosti mělo být vyhověno, a to z následujících důvodů.

2. Podstatou sporu v podání obecných soudů je výklad § 2960 občanského zákoníku. Podle tohoto ustanovení hradí škůdce též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu.

3. Nález popisuje vývoj daného sporu (body 2, 3, 4), kde krajský soud a posléze Nejvyšší soud dospěly k závěru, že výklad pojmu péče o domácnost, který zaujal okresní soud, je příliš široký, neboť do něj spadají pouze ty činnosti, které se pojí prakticky s každou domácností tak, aby v ní bylo možno vést důstojný život. Péče o zahradu do tohoto pojmu nespadá, protože zahrada není pravidelnou složkou domácnosti (bod 18 napadeného rozsudku krajského soudu). Je potřeba uvažovat o běžné domácnosti a úkonech souvisejících s běžným chodem domácnosti, jak by je vynaložil průměrný poškozený. Přestože lidský život je nekonečně variabilní a je třeba zajistit plné odčinění újmy poškozeného, nelze pojem plného odčinění újmy na zdraví absolutizovat. Odčinění této újmy je ze své povahy limitováno. Je tomu tak především s ohledem na taxativní výčet nároků na náhradu újmy na zdraví (viz § 2958 - § 2967 občanského zákoníku (body 13 a 14 napadeného rozsudku Nejvyššího soudu).

4. Přestože Ústavní soud je obecně zdrženlivý vůči interpretačním závěrům obecných soudů, týkají-li se podústavního práva, jeho sebeomezení má své hranice. Z práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny totiž plyne povinnost soudů vyvarovat se svévolné interpretace práva, kterou je i zjevné odchýlení se od obecně uznávaných interpretačních metod (nález ze dne 11. 9. 2024 sp. zn. Pl. ÚS 23/24, body 43 a 44 a judikatura tam uvedená).

5. Mám za to, že hranice ústavně souladného výkladu § 2960 občanského zákoníku byla v tomto případě obecnými soudy překročena. Judikatura Ústavního soudu dlouhodobě vychází z principu plného odškodnění za škodu na zdraví [srov. např. nálezy ze dne 13. 3. 2024 sp. zn. Pl. ÚS 27/23, bod 31 a násl., ze dne 20. 12. 2023 sp. zn. I. ÚS 2410/23, bod 32, nebo ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573), bod 17]. Tento princip má při zásahu do zdraví ústavněprávní podklad v čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, kterým je zaručena nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, jehož součástí je ochrana tělesné a duševní integrity člověka, tedy i zdraví jednotlivce. Podstatou plného odškodnění přitom je, že zásadně nemá docházet ke snižování této náhrady a ta zároveň má být poskytnuta ve společensky akceptované výši. Poškozený se nemá ocitnout v důsledku škodního jednání v horším postavení než před způsobením škody (např. nález ze dne 27. 4. 2017 sp. zn. II. ÚS 795/16, bod 24an.).

6. Projevem výše uvedeného principu je i v napadených rozhodnutích rozebíraný § 2960 občanského zákoníku. Ustanovení přitom neobsahuje taxativní výčet škod a jeho přínos spočívá (kromě výslovného potvrzení nahraditelnosti této škody zákonodárcem) zejména ve stanovení aktivní legitimace třetím osobám. Zároveň jím ale není ani vyčerpán předmět náhrady a v případě vzniku další přičitatelné škody nahraditelnost nijak neomezuje (srov.

Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX, § 2894-3081. 1. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 1036, bod 8).

7. Z napadených rozhodnutí není zjevné, proč obecné soudy přistoupily k danému zužujícímu výkladu. Přestože obecné soudy tvrdí opak, žádné omezení smyslu a účelu tohoto pravidla pouze na činnosti, které se pojí prakticky s každou domácností, pouze na průměrného poškozeného, či běžné činnosti, z daného ustanovení nevyplývá. Jestliže péče poškozeného o domácnost zahrnuje i péči o zahradu (stejně se lze přitom ptát ve vztahu k péči o zvířectvo či vlastní stavbu), má být náhrada poskytnuta. Soudy se mají v této souvislosti zabývat tím, zda péče poškozeného o domácnost zahrnovala i tyto práce, nikoliv zda tyto práce vykonával průměrný poškozený či zda jsou běžné i v brněnské domácnosti. Poškozený by se v tomto neměl ocitnout bez náhrady zvýšených účelně vynaložených nákladů na péči o svou domácnost způsobených škodnou událostí.

8. Zmiňuje-li nález (bod 3) odkazy na judikaturu Nejvyššího soud nebo Ústavního soudu, z této judikatury zúžující výklad pojmu domácnost nevyplývá. Nevyplývá ani z odborné literatury citované v napadených rozhodnutích. Pokud odborná literatura zmiňuje příklady péče o domácnost, lze těžko *a contrario* dovozovat z těchto pasáží, že jiné to být nemohou. Neplatí ani závěr o taxativním výčtu nároků podle § 2958 až 2967 občanského zákoníku. V této části jsou upraveny typické příklady újmy, k níž vede zásah do zdraví člověka, rozsah náhrad tím není ale nutně vyčerpán. Zvýšené náklady představují běžnou majetkovou újmu, skutečnou škodu (§ 2952). Smyslem § 2960 bylo umožnění náhrady škod třetích osob, nikoliv limitace nároků poškozeného. Ostatně k obdobným závěrům dospěl Ústavní soud již v souvislosti s kritikou předchozí právní úpravy [nález ze dne 5. 12. 2012 sp. zn. IV. ÚS 444/11 (N 200/67 SbNU 573), bod 23 a 25]. Podstata je přitom relevantní i pro tuto věc.

9. Náhradu újmy spojené s péčí o domácnost v podobě zahradnických prací připouští i zahraniční judikatura a odborná literatura. Německá odborná literatura v návaznosti na judikaturu taktéž připustila, že zahradnické práce, nebo třeba vlastní výkony na stavbě, mohou být nahraditelnou újmou spočívající v navýšení potřeb [srov. Scheuer, A. § 843. In: Hau, W., Poseck, R. (Hrsg.). BeckOK BGB. 73. vydání. München: C. H. Beck, 2024, marg. č. 24.] Při posouzení nahraditelnosti újmy je přitom rozhodné skutečné navýšení potřeb konkrétního poškozeného v rámci rozumně zvoleného životního stylu. Nahraditelnost újmy a její přiměřenost je posuzována podle konkrétních okolností jednotlivého případu, aniž by existovala obecně platná horní hranice, resp. limitace (srov. Jahnke, J. § 843 Geldrente oder Kapitalabfindung. In: Burmann, M., Heß, R., Hühnermann, K., Jahnke, J. Straßenverkehrsrecht. 28. Auflage. München: C. H. Beck, 2024, marg. č. 10.).

10. Odlišné stanovisko se nijak nevyjadřuje k důvodnosti uplatněného nároku na náhradu škody. Nijak nezpochybňuje ani nezbytnost zkoumat naplnění dalších předpokladů, typicky příčinné souvislosti.

Milan Hulmák

V Brně 3. září 2025